

|                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>WSTĘP</b> .....                                                                | 9   |
| <b>Rozdział I.</b>                                                                |     |
| <b>CZŁOWIEK I SPOŁECZEŃSTWO</b>                                                   |     |
| <b>FUNDAMENTEM BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO</b> .....                                | 25  |
| 1. Bezpieczeństwo jako potrzeba i dobro wspólne .....                             | 28  |
| 2. Predyspozycje i zdolności człowieka do samoobrony .....                        | 42  |
| 3. Podstawy historyczne i charakterologiczne bezpieczeństwa narodowego .....      | 47  |
| 4. Społeczna prosumpcja bezpieczeństwa .....                                      | 57  |
| 5. Bezpieczeństwo społecznościowe w systemie bezpieczeństwa narodowego ...        | 62  |
| Rekomendacje .....                                                                | 73  |
| <b>Rozdział II.</b>                                                               |     |
| <b>SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE</b>                                                 |     |
| <b>ŹRÓDŁEM KAPITAŁU SPOŁECZNEGO</b> .....                                         | 75  |
| 2.1. Relacje, interakcje i stosunki społeczne w przestrzeni międzyludzkiej .....  | 76  |
| 2.2. Więzy moralne jako fundament społeczeństwa obywatelskiego .....              | 85  |
| 2.3. Miejsce społeczeństwa i narodu w państwie demokratycznym .....               | 89  |
| 2.4. Aktywność społeczeństwa w środowisku społecznym .....                        | 100 |
| 2.5. Cyberprzestrzeń jako nowy wymiar działań społecznych .....                   | 108 |
| 2.6. Społeczeństwo wobec słabości demokracji .....                                | 120 |
| Rekomendacje .....                                                                | 129 |
| <b>Rozdział III.</b>                                                              |     |
| <b>KAPITAŁ SPOŁECZNY DETERMINANTEM BUDOWY</b>                                     |     |
| <b>BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO</b> .....                                            | 131 |
| 3.1. Kapitał społeczny jako interdyscyplinarny obszar badań .....                 | 133 |
| 3.2. Przegląd badań nad genezą i definiowaniem kapitału społecznego .....         | 142 |
| 3.3. Dorobek polskiej nauki w badaniach nad kapitałem społecznym .....            | 155 |
| 3.4. Problematyka kapitału społecznego w naukach o bezpieczeństwie .....          | 164 |
| 3.5. Metodologia badań kapitału społecznego z perspektywy teorii i praktyki ..... | 177 |
| Rekomendacje .....                                                                | 193 |

**Rozdział IV.**

|                                                                                                          |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>WIĄŻĄCY KAPITAŁ SPOŁECZNY WSPÓLNOT LOKALNYCH<br/>GWARANTEM BEZPIECZEŃSTWA</b> .....                   | 195 |
| 4.1. Wspólnoty rodzinne i sąsiedzkie jako źródła nieformalnego<br>kapitału społecznego .....             | 196 |
| 4.2. Znaczenie kapitału wiążącego rodziny w tworzeniu<br>bezpieczeństwa personalnego .....               | 204 |
| 4.3. Wykorzystanie kapitału społecznego młodzieży i seniorów<br>na rzecz bezpieczeństwa osobistego ..... | 221 |
| 4.4. Potencjał społeczny gromad sąsiedzkich i jego wyzyskanie<br>w bezpieczeństwie lokalnym .....        | 229 |
| 4.5. Alokacja kapitału społecznego wspólnot lokalnych<br>na rzecz bezpieczeństwa .....                   | 240 |
| Rekomendacje .....                                                                                       | 257 |

**Rozdział V.**

|                                                                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>POMOSTOWY KAPITAŁ SPOŁECZNY<br/>ŚRODOWISK MIEJSKICH I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH<br/>WYZNACZNIKIEM BEZPIECZEŃSTWA</b> ..... | 260 |
| 5.1. Specyfika procesów społecznych zachodzących<br>w środowisku miejskim .....                                               | 261 |
| 5.2. Formy aktywności miejskiej i zaangażowania obywatelskiego .....                                                          | 270 |
| 5.3. Determinanty blokujące rozwój kapitału społecznego<br>środowisk miejskich .....                                          | 277 |
| 5.4. Organizacje pozarządowe rezerwuarem pomostowego<br>kapitału społecznego .....                                            | 287 |
| 5.5. Wykorzystanie kapitału społecznego trzeciego sektora<br>w bezpieczeństwie .....                                          | 319 |
| Rekomendacje .....                                                                                                            | 328 |

**Rozdział VI.**

|                                                                                                    |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>ŁĄCZĄCY KAPITAŁ SPOŁECZNY WARUNKIEM<br/>KOHERENCJI SPOŁECZNEJ NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA</b> ..... | 331 |
| 6.1. Rola kapitału łączącego interesariuszy bezpieczeństwa .....                                   | 333 |
| 6.2. Wzmacnianie kapitału społecznego przez kościoły<br>i związki wyznaniowe .....                 | 339 |
| 6.3. Partycypacja administracji publicznej w tworzeniu<br>kapitału społecznego .....               | 349 |
| 6.4. Specyfika kapitału społecznego grup dyspozycyjnych .....                                      | 367 |
| Rekomendacje .....                                                                                 | 381 |

## Rozdział VII.

### MOBILIZACJA KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

|                                                                                        |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>W SYTUACJACH NADZWYCZAJNYCH</b> .....                                               | 383 |
| 1. Wykorzystanie kapitału społecznego Polaków w walce<br>o niepodległość państwa ..... | 384 |
| 2. Rola kapitału społecznego w czasach powodzi .....                                   | 395 |
| 3. Postawy prospołeczne w okresie pandemii COVID-19 .....                              | 402 |
| 4. Aktywizacja kapitału społecznego na rzecz uchodźców wojennych .....                 | 419 |
| 5. Wojna jako katalizator kapitału społecznego społeczeństwa ukraińskiego ....         | 427 |
| Rekomendacje .....                                                                     | 436 |

## Rozdział VIII.

### BUDOWANIE ODPORNOŚCI SPOŁECZEŃSTWA I PAŃSTWA

|                                                                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Z WYKORZYSTANIEM KAPITAŁU SPOŁECZNEGO</b> .....                                                                                  | 439 |
| 1. Miejsce kapitału społecznego w strategiach bezpieczeństwa narodowego ....                                                        | 441 |
| 2. Założenia rozwoju kapitału społecznego<br>w krajowych dokumentach strategicznych .....                                           | 452 |
| 3. Wykorzystanie zasobów kapitału społecznego środowisk miejskich<br>i społeczności lokalnych w budowie odporności społecznej ..... | 461 |
| 4. Budowa kapitału społecznego wobec zagrożeń demograficznych<br>i wyzwań migracyjnych .....                                        | 470 |
| 5. Znaczenie kapitału społecznego w bezpieczeństwie kognitywnym .....                                                               | 481 |
| 6. Kształtowanie świadomości i tożsamości wspólnotowej<br>na bazie kapitału społecznego .....                                       | 494 |
| Rekomendacje .....                                                                                                                  | 505 |

|                          |     |
|--------------------------|-----|
| <b>ZAKOŃCZENIE</b> ..... | 507 |
|--------------------------|-----|

|                           |     |
|---------------------------|-----|
| <b>Bibliografia</b> ..... | 509 |
|---------------------------|-----|

|                         |     |
|-------------------------|-----|
| <b>Spis tabel</b> ..... | 555 |
|-------------------------|-----|

|                            |     |
|----------------------------|-----|
| <b>Spis rysunków</b> ..... | 556 |
|----------------------------|-----|

|                            |     |
|----------------------------|-----|
| <b>Spis wykresów</b> ..... | 557 |
|----------------------------|-----|